

LŐRINCZ RÓBERT

A Magyar Lovaregylet dunakeszi-alagi dokumentumai

III. rész: Az alagi csendőrlaktanyával kapcsolatos iratok

Pontosan tíz évvel a Magyar Királyi Csendőrség felállítását követően, 1892-ben Dunakeszin is megalakult a közbiztonsági szolgálatot ellátó, katonailag szervezett őrtest. A csendőrőrs – Hanzel Márton parancsnok irányítása alatt – öt fővel kezdte meg működését. A szomszédos alagi lóversenypályán rendezett futamokra érkező hatalmas tömeg rövidesen megkívánta, hogy a vasút túloldalán, a versenytér mellett is önálló csendőrőrs jöjjön létre. A Lovaregylet saját területét ajánlotta fel a célra, s 1895 táján fel is épült a csendőrség épülete a mai Verseny utcában, melyet ezután a fegyveres testület lovaregyleti bérleményként használt. Nagy valószínűség szerint az addig Dunakeszin működő őrs költözött át az új épületbe, és ettől kezdve innen látta el a Dunakeszire vonatkozó feladatait is előbb Dunakesz, majd Dunakeszi-Alag megnevezéssel. A Hanzel Mártont követő parancsnokok (Vörös István, Mitrán Demeter, Báthori Imre, Herbey Gyula, Szabó I. Gábor és Sebestyén Sándor) által vezetett őrs 1912-ben hagyta el végleg nevéből a Dunakeszi megjelölést, s szerepelt először Alag néven a csendőrségi összeírásokban.

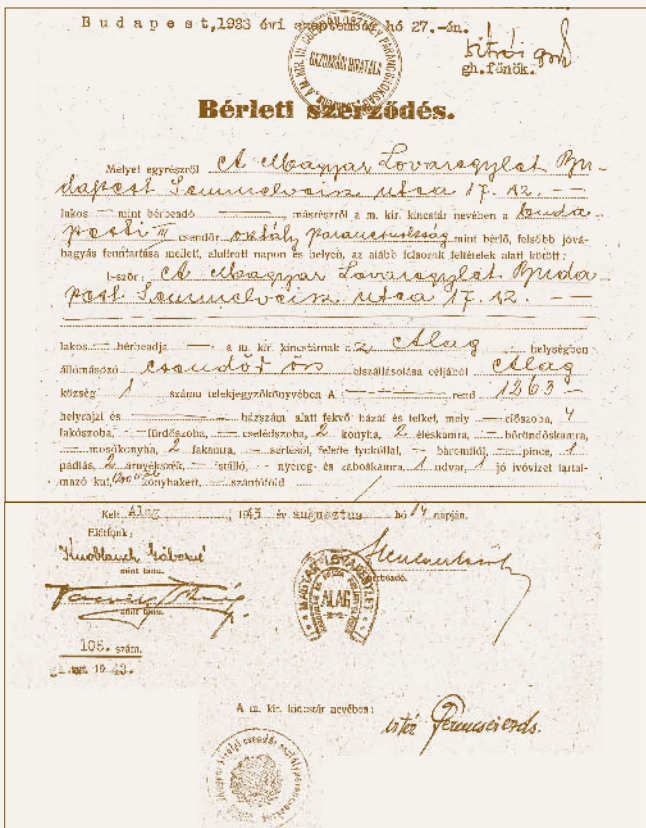
A közelmúltban előkerült lovaregyleti iratok alagi csendőrőrsre vonatkozó dokumentumai 1929-től datálódhatnak. Ebben az évben az addig kiemelt őrsöt a budapesti I. osztály alá tartozó váci szárny 1. (váci) szakaszába sorolták vissza, ezzel elvesztette a Fót és Veresegyház feletti rendelkezésének jogát, mindössze Dunakeszi tartozott a körletéhez. A Varajti Antal parancsnok vezette egység 9 gyalogosból állt. A Verseny utcai laktanya öt évenként megújítandó bérleti szerződését 1929. május 1-én írták alá, mely további fél évtizedre biztosította a csendőrőrs elszállásolását a településen.

A szerződés, „mely egyrészről a Magyar Lovaregylet Budapest, Semmelweis utca 17. mint bérbeadó, másrészről a Magyar Királyi Kincstár nevében a budapesti I. csendőrosztály parancsnokság mint bérlő között [...] kötöttet” kimondja, hogy „a Magyar Lovaregylet [...] bére adja a Magyar Királyi Kincstárnak az Alag helységben állomásozó csendőrőrs elszállásolása céljából Alag község 1 számú telekjegyzőkönyvében A/1263 helyrajzi szám alatt fekvő házat és telket, mely 4 lakószoba, 2 konyha, 2 éléskamra, 2 fakamra, 1 padlás, 2 árnyékszék, 1 udvar, 1 jó ivóvizet tartalmazó kút, 1200 öl konyhakertből áll, 5 évre, azaz 1929. május 1-től 1934. május 1-ig.[...] A bérlő, a Magyar Királyi Kincstár nevében a budapesti I. csendőrosztály gazdasági hivatala köteles évenként 1500 pengő bérösszeget negyed éves részletekben bére adónak kifizetni.” A szerződés kiegészítéseként, egy kézzel írt papíron a csendőrség további igényeit is megismerhetjük: új szoba építése 6 fő részére, bőrröndös kamra, új mosdó helyiség létesítése, baromfiudvar elkerítése, a legénységi szoba padlójának kicserélése, valamint az összes helyiség kifestése, s a nyílászárók átmázolása.

1932-ben 9-ről 12-re emelkedett az őrsön szolgálatot teljesítő legénység létszáma, így a szűkös elhelyezkedést enyhítendő, a csendőrség 1933 nyarán toldaléképítkezésre kért, és kapott árajánlatot a budapesti Manger József építési vállalkozótól. A 80 m²-es új szárny 7776 pengőre rúgó költségeit azonban a bérbeadó Lovaregylet nem vállalta magára. Fichtner Károly, az Egylet alagi gazdasági és pályafelügyelője 1933. június 11-én kelt levelében jelezte: „A Magyar Lovaregylet Igazgatóságától kapott megbízás folytán van szerencsém közölni, hogy az alagi jelenlegi csendőrlaktanya kibővítésére vonatkozó és a csendőrség részéről megnyilvánult kívánalmakat – a mai gazdasági viszonyok és körülményekre való tekintettel – a Magyar Lovaregylet nem teljesíti.”

Az alagi őrs felettes szerve, a budapesti III. csendőrosztály azonban nem fogadta el az elutasítást, s viszontválaszában a következőket írta: „Mivel az őrs további ott tartását a közbiztonság érdekében feltétlenül szükségesnek tartom, felkérem a Felügyelőséget, hogy a laktanyát 12 főre kibővíteni és a kibővítéssel együtt a folyó hó 14-én kelt átiratomban felsorolt laktanya hiányokat is elvégeztetni szíveskedjék. Ha esetleg a jelenlegi laktanya épület kibővítése nehézségbe ütközne, a kibővítés úgy is elintézhető volna, hogy a jelenlegi épületben lévő nős altiszti lakás lenne a nőtlen legénység részére átalakítva, és ugyanazon telekre különállóan egy 2 szobás és a szükséges mellékhelyiségekkel ellátott nős altiszti lakás építtetnék. Az őrs elhelyezésének akár a jelenlegi épület kibővítése, akár külön építkezés által 12 nőtlen és 1 nős részére való kibővítése és a laktanya helyreállítása után évi 1680 pengő bér mellett 10 évre újból bére vehető volna.”

Nem tudjuk milyen érvek hatására, de a Lovaregylet, hatálytalanítva az ez ügyben korábban hozott rendelkezését, hajlandónak mutatkozott a kibővítést az alábbiak szerint elvégezni: „A jelenlegi nős lakás egyik szobája és konyhájából az átalakítás után lesz egy 6 személy befogadására alkalmas lakószoba, a nős lakás másik szobájának átalakítása után pedig meg lesz a kívánt bőrröndös helyiség, míg a jelenleg 2 csendőr által lakott kis szoba lenne a kívánt mosdó helyiség. A laktanya udvarán – külön épületben – megépülne a nős csendőr részére egy két szobás (egyenként 4x5 méter méretben) 1 konyha, 1 kamra, 1 vízöblítéssel closett-es lakás. A Magyar Lovaregylet tudomásul veszi, hogy a fenti átalakítások után a Kincstár hajlandó évi 1680 Pengő labkért fizetni a

Részletek a laktanya bérleti szerződéseiből

laktanyáért, és hogy a szerződés tartamát 10 évben kívánja a Kincstár megállapítani.”

1933. július közepén az új altiszti lakás megépítéséhez 26 ezer darab téglát a helyszínre szállítottak, s a munkálatokat még az ősszel megkezdték.

Az alagi csendőrlaktanya alaprajza az 1930-as évek közepén.
Jobb oldalon a felépült altiszti lakás.

Időközben azonban az alagi őrs létszámát 12 fő helyett 10 főben határozták meg, így a budapesti csendőrsztály az általa korábban felajánlott 1680 pengős bérleti díjat önhatalmúlag 1400 pengőre csökkentette. A Lovaregylet a jelentős építkezési kiadások ellenére jelezte: „az ideig, míg csak 10 főből áll az őrs, kénytelenek vagyunk az 1400 Pengős laktanyát elfogadni, mely laktanyáért összeg azonnal kell azonban változzék, amint az őrs létszámát felemelik.” Az 1933. október 12-én aláírt, tíz éves időtartamra szóló új bérleti szerződést már ezzel a csökkentett összeggel kötötték meg azzal a kitéttel, hogy „Bérbeadó azon esetben, ha az őrs rendszeresített létszáma 12 fő vagy annál magasabb létszámra lesz felemelve, a felemelés napjától kezdve az évi 1400 pengő bért évi 1680 pengőre való felemelésére tarthat igényt.”

1934-ben váltás történt az alagi csendőroros élén. 13 éves szolgálat után Varajti Antalt Németh János váltotta. Még ugyanez év november 10-én levél érkezett Alagra, mely a laktanyabérek csökkentéséről rendelkezett. „Belügyminiszter úr október 3-án kelt 157.130/VII-b.1934. számú rendeletével elrendelte, hogy az államháztartás súlyos anyagi helyzetére való tekintettel, valamennyi csendőrlaktanya bérét le kell szállítani annál is inkább, mert a lakásbérek köztudomásúlag a magán forgalomban is lényegesen csökkentek. A laktanyabérek csökkentés 1935. május 1-től kezdődik. Felkérem, hogy ezen felszólítás vételétől számított 2 héten belül, a budapesti III. csendőr osztályparancsnokságot írásban értesíteni szíveskedjék, hogy az általa bérbe adott alagi csendőrlaktanya jelenlegi 1400 P. évi bérét, 1935. május 1-től kezdve mily összegre hajlandó csökkenteni.”

Fichtner Károly alagi gazdasági vezető Dr. Szűcs alezredesnek küldött levelében reagált a felszólításra: „Kedves Barátom! Legelső sorban is fogadd alezredesi kinevezésedhez legőszintébb gratulációt. Felhasználom ez alkalmat arra, hogy a mai napon osztályodtól az alagi csendőrlaktanya bérösszegére vonatkozó átiratra néhány szóban kitérjek. A szerződést a múlt évben kötöttük, kéréstekre a laktanyát óhajotoknak megfelelően egy új épülettel megtoldottuk, a legénységnek fürdőszobát rendeztünk be, tehát költséget nem kíméltünk csak azért, hogy óhajaitok minden tekintetben teljesíthető legyenek. A szerződés arról is biztosít, hogy amennyiben az alagi őrs létszáma emelve lesz, a legénység létszámának megfelelően a szerződésben rögzített laktanyabér is emelkedni fog 1.400 pengőről 1.680 pengőre. Eme szerződésnek alapja a fent említett, nagy

összeget emésztett új befektetés volt. A laktanyabér leszállításának ügyében a közeli napokban szeretnék hivatalodban személyesen felkeresni, természetesen előző napon ez ügyben telefonon foglak felhívni.” A laktanyabér csökkentéséről folytatott tárgyalásról nem maradt fenn dokumentum, ám egy későbbi iratból kiderül, hogy az évi 1400 pengőben megállapított bérleti díj nem változott.

1935. augusztus 1-ével megtörtént az alagi őrs létszámának 10-ről 12 főre emelése, s így a Lovaregylet 1937-ben megpróbálkozott a bérleti szerződés ide vonatkozó passzusának érvényesítésével, sikertelenül. 1938-ban és 39-ben Palotás András, 1940-ben Révész Dénes, 1941-től pedig Farkas Sándor alhadnagy vezette az időközben 14 gyalogosra emelt létszámú egységet. A megemelt létszám valószínűleg annak volt köszönhető, hogy az alagi őrs a negyvenes évek legelején kiemelt szerepet kapott a baloldallal szemben folytatott nyílt nyomozásokban.

Alagi csendőrök a laktanya udvarán az 1930-as évek végén

1943. augusztus 14-én írták alá a következő bérleti szerződést, mely újabb 10 évre, 1943. november 1-től 1953. október 31-ig terjedő időre biztosította volna az őrs Verseny utcai elszállásolását. 1944-ben Bártfai Lajos vezette az immár 16 főre felduzzasztott létszámú alagi egységet. Ám az 1943-ban kötött bérleti szerződés rövidesen hatályát veszítette, hisz a háború után az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945 márciusában hozott rendeletével megszüntette és feloszlatta a Magyar Királyi Csendőrséget. A csendőrség eszközeit és minden jogkörét a Magyar Államrendőrség vette át, így az alagi laktanya is a rendőrség kezelésében működött tovább.

A volt csendőrségi épület az 1980-as években

A közelmúltban, a hosszú évekig elhagyatottan álló, pusztuló épület egy ingatlancsere keretében a rendőrségtől a dunakeszi önkormányzat tulajdonába került.